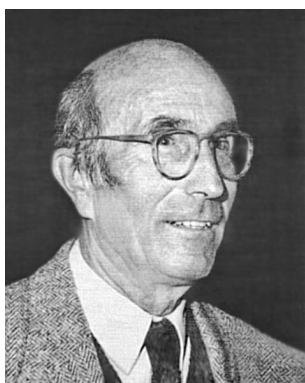

А. М. Єрмоленко

Луман Ніклас

ЛУМАН Ніклас (Luhmann Niklas; 08. 12. 1927, м. Люнебург, Німеччина – 06. 11. 1998, м. Ерлінгаузен, Німеччина) – німецький філософ, соціолог. Вивчав право у Фрайбур. університеті (1946–49), стажувався у Гарвард. університеті у Т. Парсонса (1960–61). Габілітов. 1966. Від 1966 – викладач Мюнстер. університету; 1968–93 – проф. Білефельд. університету. Представник функц.-систем. теорії суспільства. На основі теорії еволюції розглянув соц. явища через призму посилення систем. комплексності суспільства, обумовленого диференціацією таких систем, як політика, економіка, Церква, наука, мораль. Дистанціюючись від традиц. розгляду системи в термінах частини й цілого, Л. застосовував поняття «система», «довкілля», «редукція комплексності». Посилення комплексності довкілля обумовлює також посилення складності системи. Така кореляція, за Л., не онтологічна, а функціонально-семантична: кожна система утворює власне довкілля, здійснюючи редукцію комплексності на основі смислу (коду). Скажімо, наука конститується кодами істина/хиба, політика – влада/відсутність влади, госп-во – прибутки/збитки, мораль – добро/зло. Спростовуючи концепт єдності розуму класич. раціоналізму, Л. вважав соц. системи самореферентними, кожна з яких утворює незалежну від суспільства в цілому раціональність. На цій основі, полемізуючи з Ю. Габермасом, заперечував морал.-етичну легітимацію політ. системи, господарства, науки та ін. і вважав, що суспільство конститується насамперед функціонально. Піддавав критиці й такі класичні поняття, як «автономія», «суб'єкт», «розум», «рефлексія», стверджуючи, що людина як окрема система отримує смисли своєї діяльності від соц. систем, не рефлексуючи щодо їхньої істинності. Системна теорія Л. дотична до постмодернізму, англо-амер. комунітаризму, неоконсерватизму та ін., постаючи також опонентом комунікатив.

теорії. В укр. перекладі видано його кн. «Поняття цілі і системна раціональність: щодо функції цілей у соціальних системах» (К., 2011).

Основні праці

Soziologische Aufklärung. Bd. 1–6. Opladen, 1970–95; Rechtssystem und Rechtsdogmatik. Stuttgart, 1974; Die Funktion der Religion. Frankfurt am Main, 1977; Gesellschafts-struktur und Semantik. Frankfurt am Main, 1980–95; Liebe als Passion. Frankfurt am Main, 1982; Soziale Systeme. Grundriss einer allgemeinen Theorie. Frankfurt am Main, 1984; Die Gesellschaft der Gesellschaft. Frankfurt am Main, 1997; Vertrauen. Ein Mechanismus der Reduktion sozialer Komplexität. Stuttgart, 2000; Die Moral der Gesellschaft. Frankfurt am Main, 2008.

Рекомендована література

1. Ермоленко А. Н. Этика ответственности и социальное бытие человека. Современная немецкая практическая философия. К., 1994;
2. M. Berghaus. Luhmann leicht gemacht. Köln, 2011;
3. Назарчук А. В. Учение Никласа Лумана о коммуникации. Москва, 2012.

Бібліографічний опис:

Луман Ніклас / А. М. Єрмоленко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2017. – Режим доступу:

<https://esu.com.ua/article-59263>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).